

Traducció sense traïcions

Poesia

Mentre visqui un sol poeta. Antologia poètica

A.S. Puixkin

Trià i versió de Jaume Creus
Edicions de 1984. Barcelona, 2006

Xènia Dyakonova

El lloc únic i privilegiat que Shakespeare ocupa en la poesia anglesa, Goethe en l'alemanya i Dante en la italiana, en la poesia russa per tant, sense sap mena de dubte, a Aleksandr Puixkin. Tanmateix, és difícil adonar-se de la qualitat excepcional i la importància històrica de la seva obra si es desconeix la llengua russa. L'única manera de superar aquestes dificultats és escollir entre les nombroses traduccions de la lírica puixkiniana les que millor reflecteixen la quinta essència de l'original. Per exemple, les de Jaume Creus, que aquesta vegada es publiquen en l'antologia *Mentre visqui un sol poeta*.

La complexitat de la traducció dels poemes de Puixkin radica, sobretot, en la senzillesa absoluta i fins i tot la ingenuïtat aparent del seu llenguatge. A l'època quan la poesia eslava tot just acabava de consolidar-se i es caracteritzava, a grans trets, per una llengua molt rebuscada i artificiosa, una sintaxi retorçada i unes imatges massa tradicionals, l'obra puixkiniana sorprenia –i segueix sorprendent– els lectors amb una claredat i una nitidesa extraordinària de l'estil. Qui s'hagi dedicat mai a la traducció literària s'haurà adonat que és molt més complicat transmetre l'encant d'una cançó infantil o d'un poema senzill que el d'una poesia sofisticada. L'encant de la poesia de

Retrat del poeta rus Aleksandr Puixkin. SP

Puixkin, que flueix d'una manera lliure i natural, sense tenir cap mena d'artifici, està estretament lligat amb les paraules que l'autor tria i amb totes les associacions culturals i subjectives que aquestes paraules creen en la ment del lector rus. Ja que la ment d'un lector català, per exemple, no funciona de la mateixa manera i té un altre rerefons, és difícil que senti la mateixa fascinació davant dels versos puixkinians, tan units a la seva època, al seu país i a les idiosincràsies de la llengua original. No obstant, Jaume Creus aconsegueix, en la seva antologia traduïda, recrear l'atmosfera de la lírica de Puixkin, conservar la puresa del seu to, adés jugarer i entremaliat, adés nostàlgic i reflexiu, i deixa clar al lector que darrere de cada pa-

Les seves imatges es caracteritzen per una novetat, vivesa i color poc habituals

raula, per més casual que sembli, hi ha una gran profunditat i una experiència personal o col·lectiva viscuda amb summa intensitat.

Un altre tret que converteix la poesia puixkiniana en una matèria poc transferible a una altra llengua és la frescor i l'espontaneïtat de les imatges. Com hem suggerit abans, la majoria

dels poemes russos del segle XVIII feien servir unes metàfores convencionals, força influenciades per la tradició clàssica i europea, sobretot pels poemes francesos i italians de l'època del Renaixement. Puixkin, en canvi, tenia una veu pròpia tan potent i original que només es deixava influir d'una manera molt indirecta.

L'obra puixkiniana, certament, s'inscriu dintre de la tradició poètica de l'època, però al mateix temps sobrepasa aquesta tradició tant pel que fa al virtuosisme tècnic com a la subtilitat del contingut. És per això que les seves imatges es caracteritzen per una novetat, una vivesa i un colorit poc habituals; s'hi barregen els somieigs romàntics i els detalls de la vida quotidiana, les referències literàries i les al·lusions al passat biogràfic de l'autor, les observacions filosòfiques i les ironies frívoles.

La imatgeria de Puixkin és un immens mosaic d'una vitalitat i diversitat extraordinàries. Reelaborar-lo de manera que mantingui aquestes qualitats i els seus components als ulls del lector català és tot un repte per a un traductor, però Jaume Creus l'afronta amb tota la dignitat i tota la mestria.

Obra completa. No és el primer cop que Creus publica traduccions de Puixkin. Fa poc ha sortit el seu *Teatre complet*, i s'intueix que possiblement d'aquí a poc temps aparegui l'obra completa puixkiniana en la versió del mateix traductor. Tant de bo molts lectors puguin apreciar la importància de la tasca realitzada per Creus i puguin valorar l'alta qualitat dels resultats. *Mentre visqui un sol poeta* n'és una mostra, i esperem que cada vegada en surtin més, i es llegeixin cada vegada amb més interès i benevolència, ja que s'ho mereixen.

La papallona suïcida

Assaig

Prefacio a Goethe

Eugenio Triás

Acantilado. Barcelona, 2006

M. Veloy Planas

El pensament d'Eugenio Triás, escampat en una trentena d'obres i guardonat amb el prestigiós premi internacional Friedrich Nietzsche, es caracteritza per l'esforç de redefinir els límits de la raó abordant temàtiques ben diverses, com ara la política, la identitat, la bogeria i les urbs. Així, a diferència del pensament il·lustrat –que, en la seva recerca de la veritat, havia de negar allò que s'escapava als límits de la seva raó (allò que restava a l'ombra)–, Triás proposa un pensament postmodern capaç d'integrar l'ombra que projecta i, en integrar-la, assumir que els seus límits –i la seva condició– han estat modificats.

Malgrat que l'autor el defineix com un "esbós" que ha d'introduir el lector no avertat en la figura de "l'últim dels clàssics", aquest *Prefacio a Goethe* –datat el 1980 i recuperat en una curiosa edició per Acantilado– s'integra sense grinyolar en l'ambició i rigorós projecte del filòsof barceloní. El sintètic estil de Triás cospa l'època en què a Europa l'Ancien Régime queia per deixar pas a una nova classe burgesa els valors de la qual encara eren tan contradictoris com l'altiva figura de Napoleó. El fil que ressegueix el filòsof per explicar el laberint que és la immensa personalitat de Goethe és la reflexió al voltant del subjecte que es forma a si mateix (no en va *Els anys d'aprenentatge de Wilhelm Meister* és considerat un dels cims gestadors del *Bildungsroman*, la novel·la de formació que va regirar el gènere al segle XIX i que serà el model a partir del qual s'experimentarà al segle XX.

De manera anàloga a

Eugenio Triás. KIKO HUESCA / EFE

com adquireixen consciència els personatges en les seves novel·les "d'estil clàssic" i "ànima tràgica", el Goethe de Triás és algú que, veient-se sobrepasat pel sentiment d'una existència purament subjectiva –això és: el mal romàntic–, és capaç de guarir-se gràcies a un coneixement objectiu de si mateix que li permet dir amb Hegel: "Jo sóc qui sóc"; i que, després, és capaç d'assolir l'experiència de la veritat en la qual subjecte i objecte –llum i ombra– s'uneixen en un llenguatge en què poesia i veritat són una mateixa cosa, el llenguatge dels símbols.

L'essència del subjecte que, en mans de Triás, és Goethe no està, aleshores, en la figura que forja el mite del cuitós Werther, ni en el burges que viu ben instal·lat dins la burocràcia aristocràtica de l'arxiduc Carles August de Weimar, ni en el geni que se sap justament venerat pel poble alemany, no: l'essència de Goethe és ser aquell que lloa la "papallona suïcida" que "escriu en els aires amb el seu vol més enllà d'ella mateixa" un text que exigeix "transcendir comentari i interpretació crítica"; és ser l'escriptor del símbol.

Reelaborant teories de Lacan, Hegel i Benjamin, Triás, en definitiva, embasta un ric assaig que convida a la lectura i a la reflexió.

'Hippies', drogues i espies

Narrativa

La ciutat dels espies indefensos

Rosa Planas

Planeta. Barcelona, 2006

Xavier Gual

Dels hippies han quedat molts tòpics: que si eren uns visionaris, que si volien canviar el món fent el símbol de la pau

o tocant la guitarra amb collarets de flors i música oriental... Ara l'escriptora Rosa Planas –que va obtenir ressò amb la seva anterior novel·la, *Les màscares de Florència*– ha trencat una mica el mite i l'ha convertit en el rerefons d'un thriller amb espies veterans i professors de les màncies. L'imaginari hippy sempre s'ha relacionat amb drogues com la marihuana i l'LSD. Aquí, però, Planas

ens parla del *Promise*, una substància descoberta per un tal Enoc, guru internacional del hippisme, que permet evitar l'envelliment i que, per la seva perillositat i potencialitat, l'obliga a viure d'amagat.

El més interessant de la novel·la –feta amb estil de *best seller* però sense deixar de costat un gran treball lingüístic, ric i suggeridor– és el retrat, 30 anys després del hippisme, de la colònia

estrangera que viu a Mallorca, on se suposa que ha vingut a descansar i a recordar el passat. "Aleshores el món era divertit, les drogues i el sexe camaven lliures i tothom se sentia alliberat. Després de tantes guerres inútils havia arribat l'hora de l'amor".

L'autora ha observat aquest col·lectiu i ens descobreix els detalls de com es relacionen i com es protegeixen de la població con-

siderada autòctona. En aquest sentit, la història és coprotagonitzada per Bastian, un espia holandès retirat a Mallorca que busca el rastre d'Enoc, i el professor rus Tureiev, que imparteix un curs de psicologia a San Francisco amb dos alumnes molt especials.

Ritme intens. L'alternança de capítols amb els dos personatges permet mantenir un ritme de lectura intens que

es manté fins al final, alhora que hi dona la complexitat necessària per atrapar-nos.

La ciutat dels espies indefensos és un thriller narrat amb eines literàries i també amb ganes de fer un retrat històric i sociològic de les Balears, amb uns sorprenents tocs fantàstics que no amaguen en cap moment influències com les de John LeCarré, Graham Greene i, especialment, Philip K. Dick.